

HISTORIA E XHELADIN NUSHIT

Pjesë e shkëputur nga intervista e gjatë me Pajazit Nushin

Familja, para lindjes sime kuptohet, paska qenë familje e madhe edhe familje duket relativisht e pasur. Baba im, ose ma mirë me thanë babës sim në rini i pamartum, ja paskan pas kthy në atë kohë njëren prej grave të vllaut të vetë që ka vdekë. Ka vdekë, edhe ajo grua sipas zakonit të asaj kohe, i osht' kthy babës sim. Por ajo ka ardhë në shpi të babës sim edhe me një Xheladin Nushin, nuk e njoh, unë u mor vesh s'kom qenë as i lindur në atë kohë... i cili paska qenë shkollu, ka vazhdu studimet.

Janë nda njëherë edhe janë vendos në Tiranë, kjo e Xheladin Nushit. Kom fitu përshtypjen se jonënda për arsye të mospajtimit, qysh nana e tij e ky i rritun, tëmartohet me babën tim. Kom përshtypje, por nuk i di ato kohëra, s'i kom përjetu. Prej nanës sime kom dëgju se mund tëjetë njëprej shkaqeve qëata jonënda, jonëvendosë në Tiranë. Ai ka vazhdu studimet, paska kry në Grac fakultetin e ekonomisë, menjëherë osht' doktoru në shkenca ekonomike. Osht' kthy si këshilltar në oborrin mbretëror të Ahmet Zogut. Në ndërkohë osht' martu me një qytetare prej Vjenës. Osht' ardhë ajo në Tiranë, ka zhvillu mësim në shkollën e "Nanës Mretneshë" [Nënës Mbretëreshë] të asaj kohe. Kështu paska pas qenë quajtë ajo shkolla "Nanës mretneshë", shkollë e njohur përndryshe, ma vonë kom dëgju për këtë shkollë. Kanë lindë një fëmi një vajzë, ajo osht' ende gjallë, emrin e ka pas Shpresa. Por në ndërkohë për arsye se osht' detyru t'ikë prej regjimit të Enver Hoxhës, e ama [ëma] bashkë me këtë në Vjenë tek sa ka qenë e lindur, kanë ndrru emrin edhe mbiemrin për me mujtë me siguru jetën në Vjenë. Në këtë pikëpamje ajo... emri i saj sot osht', një emër italian e ka qe besa, por më ka ikë prej kujtesës. Emri i vërtetë edhe ajo vetë e thotë "Jam Shpresa", por mbiemri i saj kuptohet me martesë ka qenë e detyrume edhe ta ndërrojë mbiemrin.

Unë e kam kërku gjatë kohës, gjatë viteve '70-ta në Vjenë, me ndërmjetësi të ambasadës Jugosllave, por e kam kërku me mbiemrin Nushi, Shpresa Nushi. M'kanë thonë ambasada jugosllave gjatë kohës kur kom qenë me delegacionin jugosllv në një mbledhje të UNESCO-s në Vjenë njo një javë ditë, familje Nushi në Vjenë nuk ka. Unë kam hekëdorë prej asaj kohe.

Papritmas, në shtëpi një ditë, po më duket në vitin 1999, një shok i imi prej Vjenës m'ka lajmëru në telefon. "More" thotë, "këtu kom një gru që quhet Shpresa Nushi, po thotë se e ka emrin Shpresa e mbiemnin Nushi. E po dëshiron me ditë çfarë Nushi je ti, i cilit Nush je ti, i cilit Nush osht' ajo". "Po bre" po i thomë, "unë e njohë atë ajo nuk më njehë mua, ajo osht' e familjes sonë". I kom tregu originën e vetë jemi lidhë me te dhe tash vazhdojmë. Disa herë ka qenë të unë, para nja tre-katër muajve ka qenë për vizitë herën e fundit. Komunikojmë me të normalisht, jo për çdo mbrëmje por ndoshta një herë në javë po, me anë të emailave më anë të telefonave etj., etj. Ajo ka dy vajza e një djalë, osht' bo natyrisht gjyshe, osht' në moshë të pleqërisë. Profesoreshë e anglishtes në Universitetin e Vjenës ka qenë, osht' pensionu në këtë Universitet.

Dhe në këtë pikëpamje unë edhe kom pas pengesa politike këtu. Nuk kam guxu të i'a përmendi emrin Xheladin Nushit këtu. Nuk kam guxu për arsye se ka qenë, ose kish qenë zogist edhe i përbetuar anti komunist. I ka njëkë komunistët e ka njëkë Fadil Hoxhën dhe Xhavit Nimanin udhëheqës të lartë të Partisë Komuniste në Kosovë, sa ka qenë nxanës i Normales. I kanë hekë veç pse kanë qenë komunist. Edhe këta këtu, Fadil Hoxha osht' përpjekë t'informohet, çfarë e kom pas unë Xheladin Nushin, dhe i kam tregu

se unës'e kom pas kurgjo, nuk e njoh nuk kam pas kurfar lidhje familjare. Thotë, "I vetmi njeri që neve na ka njekë, ka qenë Xheladin Nushi".

Edhe kjo vajza e tij më ka thanë se ka ba çmos Enver Hoxha, edhe natyrisht njerëzit e tij ta kthejnë këtë Xheladin Nushin prej oborrit mbretëror ta fusin në Tiranë. Mirëpo ky i osht' përgjigjë Enver Hoxhës, "Derisa ju keni lidhje me sovjetikët, kamba e ime ma në Shqipëri nuk shkel!" Nuk osht' kthy në Tiranë se përndryshe tëgjithëata qëjonëkthy, ata jonëpushkatu, jonë vra etj., etj. Por edhe ky nuk ka pas fat të mirë me oborrin mbretëror, m'duket se osht' fjalosë, jonë përplasë me oborrin mbretëror në Londër. Oborri mbretëror, pesë vajzat e Ahmet Zogut, Ahmet Zogu me fëmijët e vetë, me familje tëvetë, me përcjellje tëvetë, prej Londrës ka kalu në Kajro në Egjipt. Ky nuk ka pranë tëshkojë në Egjipt ka ngelë në Londër. Ka vdekëpapuritmas prej sulmit n'zemër, edhe fjalën për mortore e ka majtë njëri prej intelektualëve të njohur të asaj kohe, shqiptar.

M'ka thonë vajza e vet, se në atë gurin e varrit të tij shkrun përafërsisht "I lumtur osht' ai që vdes i ndershëm si Xheladin Nushi" nënjë anëshqip e në anën tjetër anglisht. Kom gjurmu për këtë, kam shkru për këtë, kom mbledhë material për këtë njeri. Kom pa se ka qenë njeri i dukshëm, kam pa se ka qenë edhe njeri i zgjutë. E kam dallu edhe unë se ka qenë anti komunist, kam dallu edhe unëse ka qenëzogist i madh, bindje shumë të madhe në Zogun. Mirëpo, për çudi shumë tëmadhe, në përpjekjet e mia për me gjetë materiale drejtpërdrejtëprej oborrit mbretëror edhe prej bisedës që kom pas me Lekën me këtë që vdiç, të birin e Ahmet Zogut, edhe me këta të tjerët, nuk pranojnë me dhonë kurrëfar informacionesh drejtpërdrejtë.

Këto informacione që i kom, i kom prej shokëve të vetë ose prej leximeve të ndryshme ose prej dokumenteve të ndryshme. E duket se përplasjet mes tij edhe të oborrit mbretëror, kanë qenë të fuqishme në Londër sa qëkëta... më osht'premtu qëkur tëvjen arkiva prej Afrikës se Jugut e Ahmet Zogut, mund të gjinden dokumente. Por, nuk besoj që edhe i japin ato dokumente, a unë jam në gjurmim të të gjitha dokumenteve që mund ta njohë sa më hollësisht, du me qitë n'dritë personalitetin e tij, personalitetin qashtu qysh shkruajnë dokumentat, jo ashtu qysh kom dëshirë unë, se unë kurrëfar kontakti as edhe sikur të kisha deshtë s'kisha mujtë me pas me te, nuk kom pas kontakt mëte.